

Аналіз судово-слідчої практики надав змогу встановити, що при проведенні огляду місця події можливою є наявність слідів-речовин, серед яких вилучаються в основному сліди біологічного походження (2 %) та збрійне мастило (3 %).

Ми вважаємо за необхідне наголосити на тому, що певна кількість слідів вирізняється особистісними джерелами інформації. Зокрема, серед них основне місце займають «ідеальні» сліди, які залишилися у пам'яті очевидців злочинної події та свідків (45 %) та підозрюваних (78 %).

В ході дослідження, нами було виокремлено вузлові ділянки, де можуть бути зосереджені сліди означеного злочинного діяння, зокрема це місця:

- а) безпосереднього вчинення незаконного заволодіння зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами;
- б) використання визначених предметів;
- в) перебування військовослужбовця за місцем проживання чи в інших місцях.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що слідова картина має важливе значення протягом всього процесу розслідування. На початковому етапі вилучені сліди дозволяють висувати версії та визначати напрями дослідження. На подальшому дозволяють якісно та більш ефективно проводити СРД, НСРД та інші процесуальні дії. На заключному є базою для направлення провадження до суду.

Список використаних джерел:

1. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики. Т.3, М., 1979. – С. 191
2. Біленчук П. Д. Криміналістика : підручник [для слухачів, ад'юнктів, викладачів вузів системи МВС України] / П. Д. Біленчук, О. П. Дубовий, М. В. Салтєвський, П. Ю. Тимошенко ; за ред. акад. П. Д. Біленчука. – К. : Атіка, 1998. – 416 с.
3. Лук'янчиков Є. Д. Сліди злочину – джерело інформації про його подію / Б. Є. Лук'янчиков, Є. Д. Лук'янчиков // Сучасні проблеми інформатизації органів внутрішніх справ України: мат-ли міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 15 березня 2001 р.). К., 2002. С. 64–73.

Лазарєв В.О.
начальник курсу ФПФПМГБ
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ФІКСУВАННЯ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Кримінальне процесуальне доказування - це діяльність слідчого, прокурора, слідчого судді і суду, а також інших учасників кримінального провадження, яка здійснюється у встановленій законом процесуальній формі і спрямована на збирання, перевірку та оцінку доказів з метою встановлення обставин, що підлягають доказуванню [1, 127 с.].

Відповідно до ч. 2 ст. 91 КПК України доказування у кримінальному провадженні – це здійснювана у встановленому законом порядку діяльність, що полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження [2].

У стадії досудового розслідування провадиться кримінальне процесуальне доказування, в якому реалізуються всі його елементи. Доказування у цій стадії починається з моменту внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Однак із цього правила є одне виключення. До внесення відомостей до такого реєстру у невідкладних випадках може бути проведена така слідча (розшукова) дія як огляд місця події (ч. 3 ст. 214 КПК). У стадії досудового розслідування провадяться слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, здійснюється витребування сторонами обвинувачення та захисту від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок.

Визнавши, що зібрана достатня сукупність належних, допустимих і достовірних доказів про обставини кримінального провадження, слідчий складає обвинувальний акт, який після затвердження прокурором передається до суду [3, 213 с.].

Фіксування кримінального провадження відіграє роль гаранта встановлення істини та забезпечення справедливості правосуддя, захисту прав і свобод людини, що є головними цілями кримінального процесу. Це можна аргументувати такими об'єктивними закономірностями.

1. Про обставини вчиненого злочину робляться висновки на підставі доказових матеріалів. Щоб висновки відповідали істині необхідно, щоб у доказуванні використовувалися тільки достовірні фактичні дані. Встановлення достовірності доказів передбачає наявність можливості перевірити джерела і способи одержання фактичних даних. При цьому джерело інформації повинне бути доброякісним, а спосіб її одержання - законним і надійним. Допустимість і достовірність інформації може бути підтверджена в переважній більшості випадків лише процесуальним документом чи технічним носієм інформації, що фіксує джерело і процес її одержання, дослідження і закріплення.

2. Здійснюючи діяльність зі збирання і дослідження доказів, слідчий, прокурор і суд вступають у правовідносини з іншими учасниками процесу і зобов'язані вживати заходів до захисту їхніх прав і законних інтересів. Про виконання даних вимог засвідчують результати фіксування кримінального провадження в передбачених законом процесуальних формах.

3. Слідчий, прокурор і суд вправі за наявності до того підстав застосовувати до інших учасників процесу передбачені законом примусові заходи, що обмежують права і свободу людини. Про наявність законних підстав для застосування таких заходів, так само як і про дотримання передбачених законом гарантій захисту прав і свобод людини, можна судити тільки за певними результатами фіксації - документами кримінальної справи, зокрема, за клопотаннями і ухвалами, що мотивують відповідні рішення.

4. Копії основних процесуальних документів вручаються підозрюваному, обвинувачуваному (підсудному). Цим гарантується право підозрюваного, обвинувачуваного знати, у чому їх підозрюють чи обвинувачують, і захищатися від необґрунтованої підозри чи обвинувачення, можливість оскаржити необґрунтоване рішення.

5. Документування процесуальної діяльності та процесуальних правовідносин дозволяє здійснити дієвий процесуальний контроль, прокурорський нагляд та судовий контроль за забезпеченням встановлення істини, захисту прав і свобод людини, справедливістю правосуддя[4, 57 с.]

Так, фіксація доказів є складовою частиною проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. А КПК містить вичерпний перелік способів фіксації доказів (п.п.1, 2 ст.103, ст.ст.104 - 107, ч.5 ст.224, ст.231, ч.11 ст.232, ч.7 ст.236, ч.7 ст.237, ч.6 ст.239, ч.6 ст.240, ч.5 ст.241, ст.252).

Способи фіксації доказів:

- складання протоколів слідчих (розшукових) дій;
- застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження (фотографування, звукозапис, аудіо - чи відеозапис)
- виготовлення фото таблиць, схем, зліпків, відбитків та ін.

Безумовно, застосування технічних засобів фіксування в кримінально-процесуальному доказуванні сприяє об'єктивізації і оптимізації доказування. Завдяки застосуванню технічних засобів процес доказування стає «прозорим, наглядним, а його результати – переконливішими», посилюється надійність і достовірність доказів, економиться час та мінімізуються сили на їх закріплення. Але на ряду з цим існують й недоліки, адже фіксування процесуальних дій за допомогою технічних засобів:

1) ускладнює подальшу роботу з доказами, зафіксованими на технічній носій інформації;

2) потребує суворого дотримання по черговості діалогу і послідовності поведінки учасників процесуальної дії для отримання якісного технічного запису, що в свою чергу може негативно впливати на тактику проведення процесуальної дії;

3) вимагає створення особливих умов для довгострокового зберігання матеріалів технічного запису та вжиття спеціальних заходів попередження від випадкових пошкоджень;

4) утрудняє ідентифікацію людини за голосом й мовою, що зафіксовані за допомогою технічних засобів, у разі виникнення сумнівів чи оскарженні їх приналежності, що виражаються у необхідності експертного дослідження.

Саме у цьому контексті варто розглянути встановлений новим КПК порядок фіксування кримінального провадження.

Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки:

1) Доказування є серцевиною кримінальної процесуальної діяльності, займає в ній основне місце. Воно відбувається на всіх стадіях кримінального процесу, починаючи з моменту прийняття слідчим, прокурором заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або самостійного виявлення ними з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про його вчинення.

2) Фіксування кримінального провадження - складова і невід'ємна частина процесуальної діяльності, яка полягає у закріпленні доказової інформації, відображенні у протоколах, на технічних носіях інформації, у журналах судового засідання, постановках і ухвалах та інших процесуальних документах ходу і результатів слідчих та інших процесуальних дій і рішень, надаючи можливість перевірки і оцінки належності до справи, допустимості і достовірності доказів та законності процесуальних актів і виступаючи суттєвим гарантом правосуддя.

3) Технічне фіксування кримінального провадження є позитивним явищем, що сприяє його об'єктивізації та оптимізації, встановлений у новому КПК порядок фіксування кримінального провадження, за якого технічний запис стає єдиним матеріальним носієм, на якому зафіксовані відомості, що можуть бути використані у доказуванні, не здатний виступати ефективною гарантією правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процес України : підруч. / Л. Д. Удалова, Д. П. Письменний, О. І. Галаган та ін.; за ред. В. В. Коваленка та ін. – К. : ЦУЛ, 2013. – 544 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13// Електронний ресурс// Точка доступу: [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>].
3. Кримінальний процес України: навчальний посібник/А. В. Молдован, С. М. Мельник // Київ //«Центр учбової літератури».- 2013р.- 367 с.
4. Тertiшник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина: підручник. Академічне видання. – К.: Алерта, 2014. – 420 с.